

A woman with brown hair, wearing a grey jacket, a light blue scarf, and blue jeans, is sitting on a black metal bench in a garden. She is smiling and looking towards the camera. The background is filled with colorful autumn foliage in shades of red, orange, and green. To her left, there are purple flowers. In the top right corner, there is a purple circular graphic containing text. In the bottom right corner, there is a small inset image showing a different part of the garden with a table and chairs.

**Bernarda
Strgar
Schulz,**
čisto posebna
vrtnarka

HIŠA BREZ VRTA? Kot da je ni!

Večina vrtnarij pri nas je v moških rokah, kot da ne bi bilo cvetje predvsem ženska domena. Med izjemami, ki uspešno vodijo svoje vrtnarsko podjetje, je Bernarda Strgar Schulz, ki ima svojo vrtnarijo Trajnice Strgar v Črnučah nad Ljubljano. Prizadeva si za izboljšanje podobe mestnih nasadov, izobražuje vse, ki jih trajni ~~STANJE SUŠNIK, NEŠČIČEN ZELJAVOČJE, bogate znanje~~

Četudi izhaja iz znane vrtnarske družine Strgar, v kateri je oče Jože dolga leta vodil drevnico, načrtoval in urejal vrtove, vmes pa je bil tudi župan prestolnice, Bernarda v otroštvu še ni vedela, kam jo bo vodila poklicna pot. Kot otrok je rada pomagala pri cepljenju sadnega drevja, to je bilo obvezno opravilo za Strgarjeve otroke, za študij pa si je izbrala biologijo. Kmalu je ugotovila, da ji ne diši delo v laboratoriju, še manj pa bi se znašla v velikih podjetjih. Bližje ji je bilo delo z rastlinami na prostem, zato se je želj-

Domiselne zasaditve na vzorčnih gredah plemenitijo tudi zanimive, unikatne skulpture.

na znanja odpravila v tujino. Že prva postojanka je bila odločilna – posestvo naše rojakinje Jelene De Belder Kovačič v Belgiji. Gospa Jelena jo je napotila v eno od vodilnih belgijskih vrtnarjev s trajnicami. Delovni tempo, s katerim se je Bernarda srečala tam, je presegal vse njene dotdanje izkušnje, čeprav so jo doma naučili pridonosti. Spoznala je množico neznanih rastlin, ob večerih si je zapisovala vse, kar je izvedela novega. Iz Belgije je šla v francosko Normandijo k princesi Sturdzi na enega najlepših evropskih vrtov Vasterival, potem pa so sledili še meseci dela in učenja na vrtnarji Diamant v Nemčiji. »Tako sem si v kratkem času nabrala ogromno, še preveč vtisov, v svetu, ki je bil popolnoma drugačen od našega socializma. Videla sem, kaj lahko dosežeš s prizadevnim delom. Vse to je bila zame super šola.« Želja po znanju jo povezuje z novo generacijo mladih slovenskih vrtnarjev in vrtnaric, ki so z

izpopolnjevanjem v tujini dobili ambicije, da bi svoje vrtnarije v Sloveniji posodobili.

Študirala je pri najboljših. Po vrnitvi je poldrugo leto delala v podjetju ProHorto brata Andreja, ki je prevzel očetovo drevnico in načrtuje vrtove. Leta 2000 je šla na svoje. Sledila je predlogu gospe Jelene in se povsem posvetila vzgoji trajnic. V svojem podjetju je začela ponujati široko izbiro, primerljivo s tistim, kar smo vajeni kupovati v dobro založenih tujih vrtnarijah. »Sčasoma sem ugotovila, da me vedno bolj vleče k oblikovanju, saj je posamična rastlina sicer lahko lepa, vendar pa prave kombinacije rastlin spremenijo prostor. Spremljala sem angleške vrtnarske revije in tako sem vedela, kateri so najboljši učitelji vrtnega oblikovanja. Poiskala sem, na katerih šolah poučujejo, in se vpisala na London College of Garden Design. Morala sem opraviti sprejemni izpit. Sloves največjih imen stroke nas ni smel motiti, saj smo jih morali prepričati – tako kot bomo morali v prihodnosti očarati svoje stranke. Zato sem veliko študirala, od zgodovine vrtov do tehničnih zadev, in si na koncu pridobila diplomu oblikovalca vrtov. Po vrnitvi v Slovenijo pa sem se že zelela otresti vtisov iz Anglije, saj je naš prostor drugačen. Pomemben je tudi trajnostni razvoj, o katerem veliko več razmišljajo srednjeevropski oblikovalci kot pa Angleži. Ti sicer ponujajo veliko razkošja, kakršnega lahko vidimo npr. na Chelsea Flower Show, pri čemer pa ne upoštevajo dolgoročnega vpliva na naravo.«

Ni hiše brez vrta. Bernarda se čedalje več posveča oblikovanju slovenskih vrtov. Ti so tako pestri kot njihovi lastniki. Zelo počasi prodira med nas prepričanje, da je vendar smiselno poklicati strokovnjaka, ko se je treba odločiti, kako bo urejena okolica (nove) hiše. Strošek za načrt se obrestuje v naslednjih letih, ko ni več treba prekopavati, preurejati, presajati in obžalovati napačne odločitve. »Če hiša nima vrta, je zame tako, kot da je ni. Potem raje živim v stanovanju, kjer hišnik skrbi za vse. Zemljišče okoli hiše mora biti v sozvočju z njo, a tudi z okolico. Vrt niso samo cvetje, zelenjavne gredice, trava, sadno drevje in živa meja ... Kako je oblikovan, najbolj vidimo pozimi, ko je gol. Vrt so tudi ograje, širina poti, ustrezni dostopi, razmerje med zasajenimi in tlakovanimi površinami, prehod s terase na vrt, ustrezna velikost zelenjavnega vrta, pomembna so razmerja med deli. Vsega tega laik ne

» **Kako je vrt oblikovan, najbolje vidimo pozimi, ko je gol. Vrt so tudi ograje, širina poti, ustrezni dostopi, razmerje med zasajenimi in tlakovanimi površinami, prehod s terase na vrt, ustrezna velikost zelenjavnega vrta, pomembna so razmerja med deli. Vsega tega laik ne more napraviti.** «

more napraviti. Moje najboljše stranke so tiste, ki so same začele urejati vrt in okolico, a so kapitulirale in spoznale, da tega niso sposobne.«

Vsi nasadi so preživel. Bernarda je načrtovala tudi številne zasaditve na javnih površinah v Ljubljani. To so nekatera križišča in krožišča, parki, grede ob prometnicah, v na-

kupovalnih središčih. S pomočjo Petje Pirnat, ki je pred časom delala na KPL, sta začeli uresničevati pobudo, da bi na javnih površinah v mestu sezone enoletnice zamenjali s trajnicami.

Njenih lepih načrtov za zasaditev javnih površin niso uresničili samo v Ljubljani, temveč tudi v Slovenj Gradcu, na Jesenicah, v Idriji, Radljah ob

Iz običajnih rastlin, kot so hermeličke, jesenske astre in okrasne trave, je mogoče sestaviti čudovite zasaditve, le vsaka vrsta rastlin mora biti zastopana v večjem številu.

► Dravi, Mariboru in drugod. V Slo-
venj Gradcu in na Jesenicah je pod-
nebje res zahtevno, a vendar so se za-
saditve obnesle, trajnice so preživele.

Divja narava sredi križišča.

»Škoda se mi zdi, da teh zasaditev ni več, ker je to, kot je dobro zapisa-
la neka novinarka, 'učna ura na pro-
stem'. Kadar čakamo v avtu pred semaforjem, opazujemo, kako nasade obletavajo čebele in metulji, kako se odenejo v jesenske barve, kako pomladi odženejo. Lahko občudujemo naravo v malem, in to nam polepša dan, to je učinek lepo urejenega okolja. Ker se rastline v javnih nasadih razraščajó, to lahko pomeni začetek mestne vrtnarije. Ko bi se trajnice

Gredo pred sodiščem v Ljubljani na Tavčarjevi ulici vsako leto krasi zasaditev po Bernardinih načrtih.

preveč razrasle, bi jih rzasadili. Tako bi olupšali številne soseske, ki sicer imajo zelene površine, a nič več kot trato in nekaj dreves. S tem bi pritegnili prebivalce na prosto, vključili bi jih v sajenje, vzdrževanje itd. Ljudje se pri delu z zemljo in rastlinami dobro počutijo, bolj so povezani z naravo. Zdaj pa se govori o sajenju tisoč vrtnic sorte Ljubljana zaradi zelene prestolnice 2016 ... Menda urbanisti že iščejo prostor za posaditev, pri tem pa ta sorta vrtnice sploh ni posebno odporna proti boleznim, tako da bo za lep videz treba uporabljati do okolja neprijazna sredstva!«

Oblika je pomembnejša od barve.

Kako izkušena oblikovalka vrtov in poznavalka okrasnih rastlin vidi vlogo barv na vrtu? »Poznamo več teorij o barvah, a pomembneje je opazovati, kako so barve razporejene v naravi, katere kombinacije najdemo tam, v katerih barvnih okoljih v naravi se najbolje počutimo, kaj nas pomirja. Je to morda jesenski gozd, ko začno bukve rumeneti, ko vidimo 20 odtenkov rumene in 40 odtenkov zelene? Se takrat počutimo lepo?

Nas prevzame lepota jesenskih plovov? So nam všeč pisane enoletnice na javnih površinah? Menim, da če bi ljudje prisluhnilo sebi in znali opazovati naravo, bi spoznali, katere barve jim ugajajo in kako jih sestavljati. Ker upoštevam, da imamo različne okuse, nimam seznama, katere kombinacije barv so najlepše. Pogosto je občutek za kombiniranje odvisen od našega razpoloženja. Barva je preveč subjektivna, poleg tega je odvisna od ure dneva, svetlobe itd. Barva cvetov je preveč kratkotrajna, da bi ji posvečali preveč pozornosti. Zato se mi na vrtu tudi ne zdi najpomembnejši element pri izbiri rastlin. Sama delam več z oblikami rastlin kot z njihovimi barvami: pokončna – povešava, nizka – visoka, gosta – razpršena.«

Kljub vsemu je najlepša zelena.

Kdor si z leti nabere dovolj izkušenj na vrtu, zna opazovati in je razvil občutek za barve, se strinja s tem. »Zelena je življenje! Gospa Jelena je imela to stalno na jeziku. Zelenih odtenkov je ogromno, bolj ko jih opazuješ, bolj te pritegnejo. Zelena ima neskončno število odtenkov in tekstur. Zame je ena izmed učinkovitih kombinacij, ki sem jih opazila šele pred kratkim, tale: šopi okrasnih trav, recimo, svetlo zeleni kitajski trstikovci in bleščeči temno zeleni listi lovrikovca. Pri tej kombinaciji se naučiš opazovati zeleno barvo, opaziš mirno, negibno zeleno lovrikovca in vselej migajoče liste trstikovca. Posebno zanimiva skupina rastlin glede zelene barve so praproti: pri njih so pomembni odtenki zelene, oblika listov in pa oblika rasti. Pri takih rastlinah si začneš ostriti oko! Ko si ga izostriš, se ti odpre neskončen svet zelene. Na to te mora nekdo opozoriti, oko moraš navaditi, da zazna odtenke. Lahko traja več let, da hodiš mimo takega zelenega bogastva, a ga ne vidiš – dokler ga ne znaš opaziti.«

Ne razumem pa balkonskih zasaditev. Trajnice sadimo predvsem na vrtu, medtem ko v posodah in koritih na okenskih policah, balkonih in terasah prevladuje barvito sezonsko cvetje. V Sloveniji temu posvečamo veliko več pozornosti kot mnoge druge dežele. Kaj meni Bernarda o tej tradiciji?

»Ne razumem teh balkonskih zasaditev in nasprotij: koliko skrbi posvečamo tem kombinacijam, kako gosto sadimo, koliko potrošimo za te rastline in njihovo nego! Podobno je z ureditvami grobov. Potem pa površine, ki so poleti tako pisane, ostajajo vso zimo gole, nemarne, vsaj šest mesecev. Ne, ne razumem. Na naši vrtnariji redno predstavljamo rastline, ki so primerne za jesensko-zimske zasaditve, kot so iskrivke, bršljani, okrasno zelje, vresje, praproti ...« ■

Sreča
v nesreči

Na k bo v

NE GRE

Če vas napade morski pes, to ni nujno najhujši del vašega dneva. Pravzaprav vam to lahko reši življenje. Podobno koristno je lahko to, da se sredi ceste zvrnete na nos ali da vas vaš pametni telefon neusmiljeno zafrkava. Vse to lahko – ne trdimo, da vedno, včasih pa – vodi k nečemu dobremu, kot je manj dramatično, a enako točno že pred časom ugotovil rek »sreča v nesreči«.

Tekst: JELKA SEŽUN, foto: SHUTTERSTOCK

Ste kdaj gledali komedijo Eksotični hotel Marigold? Če niste, ste dvakrat izgubili. Prvič, zamudili ste krasen film z najboljšimi britanskimi igralci, drugič, ne poznate zares pametne in izredno uporabne misli, ki jo v filmu (večkrat) pove eden od junakov. Takole pravi: »Na koncu bo še vse dobro. Če še ni dobro, to samo pomeni, da še ni konec.«

To je dobro vedeti. Posebej ko te napade morski pes. Eugene Finney, ki je letos z otrokoma počitnikoval na kalifornijski obali, se najverjetneje ni imel časa ukvarjati s premišljevanjem, ko ga je med plavanjem nekaj nadvse grobo in brezobzirno butnilo v hrbet. Hitro je odplaval na obalo in šele pozneje ugotovil, kaj se je sploh zgodilo. Pod prho je opazil, da mu teče kri, njegova punca je v vodi videla značilne plavuti in obalna straža je začela živčno naganjati ljudi iz vode. Šele takrat je razumel, da ga je napadel morski pes. Ampak s tem se zgodba šele dobro začne.

Po vrnitvi domov ga je hrbet še kar bolel, pa se je slednjič odpravil k zdravniku. V bolnišnici so

našli ne le rano in ogromno modrico, odkrili so tudi za oreh velik rakav tumor na eni ledvici. Hitro so ga odrezali, drugo zdravljenje ni bilo potrebno in tako zdaj gospod Finney, povsem zdrav, okrog razlaga, da je napad morskoga psa lahko tudi čisto koristna izkušnja.

Prekucnite se, koristilo vam bo.

Nekaj podobnega – samo brez morskoga psa – se je pred časom zgodilo tudi Bette Ziegler. Lepega poznojesenskega popoldneva je lagodno korakala proti domu, pa se je samo nekaj ulic stran nenadoma spotaknila in prekucnila. Iz nosa ji je tekla kri, vse drugo se je pa zdelo celo in nepoškodovano. Ne, ne, čisto v redu sem, je mirila ljudi, ki so ji priskočili na pomoč in kot jata vznemirjenih vrabcev ščebetali okrog nje. Nekdo je poklical rešilca. Ne pretiravajte, je rekla zgrožena Bette, samo v taksi me naložite. Ni govora, so bili odločni mimoidoči. Ne samo da ji niso pustili oditi, z njo so počakali na prihod rešilca, ki jo je odpeljal na urgenco. Tam so jo temeljito pregledali, jo po-